

IZ MEDGENERACIJSKIH PROGRAMOV

VLOGA IN POMEN MEDGENERACIJSKIH PROGRAMOV PRI RAZVOJU (LOKALNE) SKUPNOSTI

Medgeneracijska solidarnost in sožitje postajata v postmoderni družbi vse pomembnejši temi, saj so se, predvsem zaradi demografskih trendov, spremenila razmerja med generacijami, to pa je pomembno vplivalo na vzdržnost državne blaginje in na kakovost življenja posameznih starostnih skupin.

Ramovševa (2013, str. 8-9) razlikuje med mlado, srednjo in tretjo generacijo, pri čemer medgeneracijsko sožitje definira kot način doživljanja in vedenja med temi generacijami, medgeneracijsko solidarnost pa razume kot vzajemno pomoč, soglasnost, družbenost, čut za skupno odgovornost in korist med generacijami. Poudarja, da v postmoderni dobi na gerontološkem področju prevladuje generacijska teorija, katere osrednja ideja je, da je življenje ena sama celota (angl. *life-course perspective*). Posebnosti posameznega življenjskega obdobja so pomembne in jih je treba upoštevati, pri čemer ključno vlogo igra spoznanje, da ima človekovo življenje na vseh točkah razvojne potencialne, ki so komplementarni v življenjskem poteku posameznika in ljudi različnih starosti v družbi.

Spremenjene razmere med različnimi starostnimi skupinami zaznavajo tudi Narat, Boškić, Rakar, Boljka in Kobal Tomc (2012, str. 7-12). Pomembno vprašanje, povezano z medgeneracijsko solidarnostjo, pa je tudi, »kako ob demografskih spremembah zagotoviti

skrb za starejše in vlaganje v mlade ob vzdrževanju finančnega ravnotežja in ohranjanju principov družbene pravičnosti in solidarnosti« (Filipovič Hrast in Hlebec, 2009, str. 197). Obstoje in razvoj družbe sta namreč odvisna od uspešne vzpostavitve medgeneracijske solidarnosti v skupnosti. Slednjo lahko razumemo kot družbene vezi med posamezniki v določenem okolju (najsaj bo to družina, lokalna, regionalna, nacionalna, ali kakršnakoli druga skupnost). Bengston in Oyama (2007, v Narat in sod., 2012, str. 12) pravita, da je za te družbene vezi značilna »toplina, naklonjenost, interakcija in nudenje podpore, ko je to potrebno«.

Medgeneracijsko solidarnost lahko preučujemo na treh različnih ravneh – lahko govorimo o medgeneracijski solidarnosti in sožitju celotne družbe (makro raven), skupnosti (*mezzo* raven) ali znotraj družine oz. drugih omrežij (mikro raven). Za nas zanimiva je predvsem medgeneracijska solidarnost v skupnosti, torej na *mezzo* ravni. Medgeneracijski skupnostni programi pozitivno vplivajo na družbene vezi in socialni, kulturni in človeški kapital posameznika v lokalnem okolju ter na njegovo vpetost in delovanje v skupnosti. Raziskovalci ugotavljajo tudi, da »skupnostni programi posamezniku pomagajo tudi pri zadovoljevanju potreb po funkcionalni solidarnosti, zlasti ko iz svojega osebnega omrežja opor ne more ali pa tudi ne želi prejemati določene vrste pomoči.« (Narat in sod., 2012, str. 16). Hlebec in sod. (2012) razlikujejo med tremi razsežnostmi medgeneracijske solidarnosti v skupnosti, v

praksi pa – si upava trditi – jih lahko zaznamo še več. Prva, ki jo omenjajo, je socialno delo v skupnosti, druga je prostovoljsko delo v skupnosti in tretja solidarnost v medsosedskih odnosih.

Pomen skupnostnih programov za posameznika je predvsem v tem, da nadomeščajo družino oz. druge ožje (sorodstvene) mreže, ki mu zaradi različnih vzrokov (npr. oddaljenosti) niso na voljo, ali pa jih dopolnjujejo. Vpliv medgeneracijskih programov je različen glede na ciljno skupino. Raziskave kažejo, da »starejši poročajo predvsem o pozitivnem vplivu medgeneracijskih programov na njihovo razpoloženje, o tem, da so vitalnejši ter sposobnejši obvladovati telesne in duševne bolezni, hkrati pa doživljajo večjo lastno vrednost, so manj osamljeni, samozavestnejši; medgeneracijski programi pomembno vplivajo tudi na njihovo razvijanje socialnih veščin in uporabo novih tehnologij.« (MacCallum, 2006, v Narat in sod., 2012). Na drugi strani imajo medgeneracijski programi pozitiven vpliv tudi na mlade, vendar na drugačen način – mladi so poročali o »povečanem občutku lastne vrednosti in samozavesti, manjši osamljenosti, pozitivnejšem dojetju starejših oseb, pridobivanju novih praktičnih izkušenj, boljšem šolskemu uspehu, manjšem nasilnem vedenju in uporabi drog, boljšem zdravju, povečanem občutku družbene odgovornosti ter večjem upoštevanju odraslih; prav tako so se veliko naučili o zgodovini in izvoru posameznika.« Poleg vplivov na posameznike imajo skupnostni programi velik vpliv tudi na življenje v skupnosti – razvoj občutka pripadnosti, vzpostavljanje bolj vključujoče in strpnejše družbe, zmanjševanje stereotipov, razvijanje prostovoljskega dela in

skrbi za okolje (MacCallum, 2006, v Narat in sod., 2012).

Z namenom raziskovanja in spodbujanja medgeneracijske solidarnosti v konkretni skupnosti je Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje pričel v Komendi pionirski projekt – Krekovo središče. Na Krekovi ulici 10 je za starosti in vsem generacijam prijazno bivanje adaptiral povprečno stanovanjsko hišo v soseski, ki je bila pozidana pred skoraj petdesetimi leti. V njej je odprl enoto za razvoj sodobnih programov za medgeneracijsko sožitje in kakovostno staranje. S tem nadgrajuje svoja prizadevanja za iskanje konkretnih odgovorov na pereče izzive staranja prebivalstva in prehod iz tradicionalne v postmoderno družbo ter raziskuje kaj konkretna skupnost ob teh izzivih potrebuje, zmore in hoče.

Ena izmed potreb, ki se je pokazala v komendski skupnosti, je, kako poskrbeti za starostnike, ki so še razmeroma vitalni in ne potrebujejo domske oskrbe, hkrati pa zaradi zaposlenosti svojcev večino dneva preživijo sami. Kot odgovor na to potrebo je Inštitut v Krekovem središču uvedel program dnevnega bivanja, ki poteka vsak delavnik med 9. in 15. uro. Starostniki v dnevnem bivanju dan začnejo ob pogovornem krogu, nato se zvrstijo aktivnosti kot so telovadba, ustvarjalne delavnice, skupna priprava malice, čas pa se najde tudi za počitek in družabne igre. Dopol dneve tako namesto sami doma preživijo v dobri družbi, njihovi svojci pa vedo, da je zanje dobro poskrbljeno. Ker udeležence dnevnega bivanja radi obiščejo prostovoljci iz vrst mlade in srednje generacije, imajo oboji priložnost za učenje lepe medosebne komunikacije in tkanje prijateljskih vezi.

Poleg tega se v hiši, ki omogoča lepo sožitje vseh generacij, udejanja tudi eno pomembnejših gesel Inštituta – »vsi smo učitelji in vsi učenci« – z organizacijo tečajev uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT), pri katerih mladi »učitelji« individualno inštruirajo starejše »učence«. Učijo jih, kako uporabljati pametni telefon, računalnik, kako se elektronsko naročiti na pregled pri zdravniku in podobno. Vsebina tečaja je povsem prilagojena željam in potrebam starostnikov. V obratni smeri pa se znanje prenaša s področja kulturne dediščine, kjer starejši na mlajše prenašajo poznavanje lokalne kulturne dediščine: obrti, običajev in znamenitih osebnosti, ki jih v Komendi ni malo.

Stičišče generacij vedno bolj postaja tudi vrt ob Krekovem središču. Zasnovan je bil z namenom povezovanja vrtničkarjev vseh starosti, za katere so organizirane »zelemenjave«, kulturni večeri, športne delavnice, predavanja o zeliščih; visoke grede na vrtu uporabljajo tudi osnovnošolci in s svojo prizadevno učiteljico gojijo domačo zelenjavo. Mladi torej na vrtu pridobivajo svoje prve izkušnje pri delu z rastlinami, starejši pa jim stojijo ob strani z dobrimi nasveti.

Poleg vsega naštetega je Krekovo središče v Komendi tudi lokalna informacijska točka. Tja se lahko zatečejo otroci v stiski, saj je med drugim UNICEF-ova varna točka, ter starostniki in njihovi oskrbovalci,

ki se srečujejo z vprašanji, ki jih prinaša oskrbovanje.

S Krekovim središčem in naštetimi dejavnostmi v sklopu projekta »Z roko v roki«, ki ga sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Inštitut stremi k razvoju postmodernih načinov solidarnosti v lokalni skupnosti. Solidarnosti se ne da učiti zgolj intelektualno, ampak samo socialno iz lastnih in tujih dobrih izkušenj v praksi vsakdanjega življenja. Zato želi Inštitut v hiši in na njenem vrtu omogočiti čim več izkušenj, ob katerih so vsi navzoči deležni zgoraj opisanega pozitivnega vpliva medgeneracijske solidarnosti. To jim daje motivacijo za aktivno udejstvovanje v skupnosti, ki na ta način postaja za vse prebivalce lepša in prijaznejša.

LITERATURA

- Filipovič Hrast M. in Hlebec V. (2009). Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji in tranzicijske spremembe. V: Tašner, V., Lesar, I., Antić, M.G., Hlebec, V., in Pušnik (ur.). *Brez spopada: kultur, spolov, generacij*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 195–214.
- Hlebec V., Filipovič Hrast M., Kump S., Jelenc Krašovec S., Pahor M., Domajnko B. (2012). *Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Narat T., Boškic R., Rakar T., Boljka U. in Kobal Tomc B. (2012). *Medgeneracijska solidarnost v skupnosti: analiza stanja in priprava predlogov*. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.
- Ramovš Ksenija (2013). Medgeneracijsko sožitje in solidarnost. V: *Kakovostna starost*, 16 (4), str. 3-33.

Tjaša Hudobivnik in Blažka Kolenc